

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 18.

V Ljubljani, 15. septembra 1887. l.

XXVII. leto.

Koliko je mogoče doseči pri pouku o ženskih ročnih delih na podlogi dejanjskih izkušenj z ozirom na krajevne razmere, in kako naj se ta pouk uravná, da se ljudstvo zanj pridobí?

Konferenčna razprava pri okrajnem učiteljskem shodu Kameniškega šolskega okraja v Domžalah v 27. dan jul. t. l. Poročala **Avgusta Klančar**.

Razun navadnih predmetov morajo se učenke ljudskih šol tudi učiti ženskih ročnih del, kar je ženskej mladini v neprecenljivo korist. Saj bodo naše deklice enkrat hišne gospodinje; da pa bodo dobre, treba jih je vsestransko vzgojevati, in pri vzgoji gotovo ročna dela zadnjega mesta ne zavzemajo. Ravno ta pouk vadi in pospešuje pri dekliski vzgoji vse potrebne kreposti in lastnosti kakor: pridnost, snažnost, ljubezen do reda, varičnost in potrpljenje, kar je lepota in dika vsakej ženski. Kjer učiteljica v svojih učenkah zbuja veselje in ljubezen do ročnih del, tam deklice niso brez dela ter po vaseh, logih in po polji ne pohajkujejo, ampak porabijo vsak prosti trenutek za delo. Poiščejo si kak hladen, senčnat prostorček, ter se zabavajo s svojim delom. Dà, še celó pastirice na paši vkup sedejo in pridno pletó nogavice ali kaj družega ter za kratek čas tudi kako pesmico zapojó. To bi bila нравna ali moralična korist, katero nam urejen pouk v ženskih ročnih delih prinaša. Koliko nam pa še le v gmôtnem oziru koristi! Cele vasi prislužujejo si svoj kruh s svojo pridnostjo in delalnostjo. Omenjam tù le vzlanje mrežic v Krušnih Gorah na Češkem in tudi v našej ožjej domovini v Idriji, Gornjah i. t. d. Da pa bode pouk v ženskih ročnih delih plodonosen, pa mora biti dobro urejen.

Prvo nam je vedeti, kaj pravi o tem učni načrt za dvorazredne ljudske šole. Le-ta se glasi: „Učna svrha: Znati vsa ženska ročna dela v navadnem domačem življenji. Učna tvarina: Kvačkanje in pletenje; izdelovanje nogavic, pripletanje in vpletanje, krpanje pletkov; zaznamovanje, šivanje, krojenje perila, krpanje perila. — Pouk v ženskih ročnih delih spremlja naj vedno poučevanje o tvarinah, koja se rabijo.“ Namen pouka v ženskih ročnih delih je torej, deklice učiti in uriti v vseh delih, katera ženska potrebuje v hišnem življenji. Učna tvarina razdeliti se mora na razrede oziroma na oddelke. Pouk v ženskih ročnih delih začne se v prvem razredu, 2. oddelku in sicer poučuje naj se tù kvačkanje. Najprvo je paziti na telesno držanje in ročne pregibke, potem se še-le prično narejati pentlje. Učiteljica naj pokaže verižno pentljo, gosto pentljo, šibično pentljo. Ko se deklice teh privadijo, izdelujejo naj vajenico z različnimi kvačkanimi vbodi

in sicer 1. goste pentlje, a) verižna pentlja, b) gosta pentlja skozi oba člena, c) gosta pentlja v zadnji člen, d) gosta pentlja zaporedoma v zadnji in sprednji člen in e) zasukane goste pentlje. 2. Šibične pentlje, a) navadne šibične pentlje, b) dvojne šibične pentlje, c) vkupine zasukanih šibičnih pentelj in d) šibične pentlje na križ. Jako potrebno je, da deklice to vajenico naredé; navadno pa ljudstvo na deželi ni zadovoljno s tem, da se bombaž in čas za vajenice trati. Prosto ljudstvo zahteva, da otrok precej kaj koristnega nakvačka, kar potem, če se domá ne rabi, prodá. Temu se prav lahko ustreže, ako deklice namesto te vajenice naredé zaklopico, pri koji se vseh teh obodov lahko priučé in privadijo. Ko je ta vajenica ali zaklopica dodelana, izdelujejo naj drugo vajenico z različnimi ljuknjičastimi vzorki. Kadar je ta vajenica z mnogobrojnimi vzorki dokončana, izurile so se deklice v kvačkanji užé toliko, da jim bode lahko tudi koristne izdelke kvačkati, kakor raznovrstne mrežice, vložke (vstavke), otročjo obleko, prte i. t. d. — V II. razr., v 1. oddelku (oziroma v 3. razr.) naj bi se poučevalo pleténje, pleténje nogavic, pripletanje in vpletanje nogavic. Učiteljica mora pokazati, kako je sestavljen pletek iz jedne v drugo segajočih pentelj, torej naj naplete pred učenkami 3 do 4 iglice. Potem naj pokaže delo od obeh strani, ter pové, da se jedna imenuje desna, a druga leva stran (prav, narobe), oziroma desna in leva pentlja. Tudi tukaj morajo najprvo vajenico delati. Pri izdelovanji te naj učiteljica deklicam razloži, kaj so nasnovane ali začetne pentlje, kitice, šivčeki, kako se pentlja snema in odzanjka. Po vajenici delajo nogavice; nje deli so: vslec, ravni del nad meči, snemanje, ravni del pod meči, velika peta, kapica, srček, ravni del stopala in ost. Samo po sebi je razumno, da se pri enem paru nogavic vsega tega ni mogoče privaditi; narediti se jih mora torej več. Dobro je, da se v začetku le ene velikosti nogavice pleto in še le pozneje, ko jih užé deklice same izdelavati znajo, z razno velikostjo pričené. Če učenke nogavice dobro delati umejo, se jim tudi pripletanja in vpletanja nogavic ne bode težko naučiti. — V II. razredu v 2. oddelku (oziroma v 4. razr.) poučuje naj se v zaznamovanji, šivanji, krojenji perila in v krpanji perila in krpanji pletkov. Najprvo izdelujejo deklice zaznamenico, za kojoj rabijo štramin, berlinsko volno in vezilno iglico. Za deklice na deželi je pa zaznamovalna preja bolje nego volna, ker je močnejša in tudi cenejša, sevêda potem tudi vezilne iglice ne potrebujejo. Deklice izdelujejo križce v raznih legah, potem male vslece. Pozneje naredé črke in sicer zadostujejo latinske velike črke, številke do 12 in gotiška abeceda. Končá se ta pouk z zaznamovanjem perila. — Pri šivanji je tudi dobro, da se najprvo vajenica ali vzglednica naredí. Pri tej naj učiteljica razlaga razne vbode (prednji, zadnji in robni vboj), ševé (široka, črezna šev, okrogla, črezna šev in francoska šev) in robec (krajčni robec, živ robec in prešévan robec). Vseh teh vbodov, šev in robcev se pa deklice tudi lahko nauče pri robljenji rut, narejanji predpasnikov i. t. d.; bolj nadarjene deklice ali na večrazrednih ali mestnih šolah šivajo užé tudi lahko kak ošpetel ali kaj družega. Sevêda ga mora sama učiteljica prikrojiti, ker deset- do dvanajstletne deklice še niso za to sposobne. — Krpanje ni družega kakor nadaljevanje šivanja.

Kakor pri drugih predmetih, tako je tudi pri ženskih ročnih delih vkupni pouk jako potreben, to je namreč oni, pri katerem se učenke jednega razreda v istem času jednega dela učé. Tako vkupno poučevanje prihrani učiteljici dosti truda, še več pa druzega časa in učenke vnema bolj k delu, ter jih spodbada k marljivosti. Na deželi med preprostim ljudstvom je pa ta metoda le še brezuspešnejša, kakor ona stara navada, pri katerej mora učiteljica vsakej deklici posebej kazati. Velika ovira vkupnemu ponku je pa tudi razdelitev ur. Če vse učenke o pravem času niso vkup, se jih tudi vkupno poučevati ne more. Ako imajo deklice ročna dela zjutraj od osmih do devetih, ni nikoli točno ob osmih vseh vkup in izkušnja me uči, da tudi vse kaznovanje nič ne pomaga. Sevêda

bolje je, ako se človek le huđuje in huđuje, nekaj se užé doseže. Je pa zopet nekaj taciñ deklíc, katere so raje potem od dvanajste do jedne ure v šoli, kakor pa, da bi zjutraj ob pravem času prišle. In kdo je potem kaznovan, učenka ali učiteljica? Otroci pa v resnici ne morejo ob osmih zjutraj vsi vkup biti; po zimi jih zadržuje dolga pot in mraz, vzpomladi in po letu pa delo na polji in paša. Bolje je užé za one deklice, koje imajo ta pouk popoldne ob polu štirih do polu petih, ker so vse vkup. Po letu se v tem času lahko dosti naučé in veliko naredé; a kaj po zimi, ko je ob štirih skoro popolno temà in dostikrat se užé ob polu treh več delati ne vidi, zraven tega imajo pa še dolgo pot do dóma. Da bi bil vkupni pouk mogoč, morale bi tudi vse deklice jednako orodje in jednako tvarino imeti, kar je na deželi zopet nemogoče doseči. Vkupno poučevati se pa tudi ne more, ako v šoli ni nikakoršnih učil in orodja, katero bi se rabilo pri pletenji, kvačkanji, zaznamovanji i. t. d. Sploh mora učiteljica tudi pri tem pouku kolikor mogoče po pedagogičnih vodilih napredovati. Pokaže naj najprej narejen izdelek, potem ga naj na tablo nariše, ter njegove dele razlaga, in še le potem naj se dela. Pri kvačkanji naj učiteljica prve vzorke tudi na tablo nariše; poprej mora deklice seznaniti sè znamenji različnih pentelj in sicer pomeni pika (.) verižno pentljo, mala navpična črta (') pa šibično pentljo. Da učenke to dobro razumejo, naj te na deski narisane vzorke poprej čitajo in še le, ko so se jih privadile, pa izdelujejo. Pozneje se to užé lahko izpusti, in deklice kvačkajo po drugih kvačkanih izdelkih. — Ravno tako se mora tudi pri pletenji poučevati po vodilu. Poučuj elementarno in izvirno! — Pri zaznamovanji naj učiteljica pokaže, kako se naredi križec, koji obstoji iz spodnjega polukrižca in zgornjega polukrižca. Tudi pri tem pouku mora učiteljica v začetku črke na tablo narisati. — Pri šivanji in krpanji mora natančno razne vbode, šévé in robce pokazati; sploh naj se učiteljica pri tem pouku mnogo z deklicami razgovarja o tkaninah, o raznih vbodih, o lastnostih šivanke in niti, o potrebi in koristi krpanja, ter naj jih spodbada k veselju do tega dela.

Vidi se iz tega, da pouk v tem predmetu učiteljici napravlja prav veliko skrbí in sitnosti. Kjer imajo posebne učiteljice za ženska ročna dela, kakor v našej sosednej deželi Štajerskej, tam je mogoče, da se natančno ravna po nadrobnem učnem načrtu in da se tudi doseže učni smoter. A ker mi nismo tako srečni, treba bi vender najprej bilo šolski red tako sestaviti, da bi bil ročnim delam odločen tak čas, kateri je temu predmetu najpripravnější. To se vé, da se zahteva najprej tak dnevni čas, da se dela izvršujejo pri vsakem vremenu in v vsakem letnem času, brez škode za oči. Prizadevanje učiteljic bi bilo drugič podpirati s tem, da tudi krajni šolski svét skrbí, da bi se stariši, ki svojih otrok o pravem času v šolo ne pusté, opominjali ali še celó kaznovali. Ako pri vzgoji otrok šola in domača hiša izpolnjuje svojo dolžnost, potem — pa tudi le potem je upati, da se bode tudi v tem za žensko mladino neobhodno potrebnem predmetu doseglo, kar se o njem pričakuje.

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

Realno znanje, zadržaj predmetov ali materialni namen poukov, to so mu samo sredstva za formalno svrho vzgoje. Duševni razvitek začénja z nazorom, in vsak pouk naj se opira na nazore. Treba je na to gledati, da se v otroški zavesti učvrstijo najbolj oni vtisi, ki so pri stvari bistveni, in da zavest loči te vtise od slučajnih ter si stvari prave pojme. Pri vsakem predmetu je bistveno število, oblika in beseda (ime). Po tem takem je to troje elementarno sredstvo vsakega pouka. Izučenje